

اتنوبوتانی گیاهان دارویی بومی در مناطق زاغه و بیرانشهر، استان لرستان، ایران

اسماعیل دلفان^۱، حامد خدایاری^{۲*}، خسرو عزیزی^۳^۱ کارشناس ارشد، گروه زیست شناسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران^۲ استادیار، گروه زیست شناسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران^۳ دانشیار، گروه زراعت و اصلاح نباتات، دانشکده کشاورزی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۰/۰۶ ؛ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۲۴

چکیده

این تحقیق با هدف جمع آوری، پراکنش، شناسایی و موارد استفاده از گیاهان دارویی در مناطق زاغه و بیرانشهر به اجرا در آمد. با توجه به ضرورت شناخت گونه‌های دارویی، با استفاده از پرسشنامه‌هایی، اطلاعات افراد بومی این مناطق در زمینه استفاده از گیاهان دارویی جمع آوری گردید و پس از انتقال نمونه‌ها به هرباریوم دانشگاه لرستان برای هر گونه گیاهی، موارد مصرف دارویی و مطابقت مصارف سنتی آنها با سایر منابع معتبر موجود تدوین گردید. براساس نتایج بدست آمده، ۲۱۸ گونه دارویی از ۵۵ خانواده شناسایی شد که از این تعداد، ۳۵ گونه مربوط به خانواده Asteraceae، ۲۱ گونه مربوط به Fabaceae، ۱۹ گونه مربوط به Lamiaceae، ۱۵ گونه مربوط به Liliaceae، ۱۱ گونه مربوط به Rosacea، ۱۰ گونه مربوط به Brassicaceae، ۹ گونه مربوط به Apiacea، ۷ گونه مربوط به تیره Poaceae و بقیه از سایر خانواده‌های مختلف می‌باشند. در بین ۲۱۸ گونه معرفی شده تعداد ۱۱۰ گونه برای اکثر مردم مناطق مورد مطالعه شناخته شده در سطح وسیعی کاربرد داشتند. بیشترین موارد مصرف گیاهان دارویی در زمینه اتنوبوتانی به ترتیب مربوط به رفع مشکلات گوارشی (۳۶ درصد)، تنفسی (۱۶ درصد)، کاهش قند و چربی خون (۱۰ درصد)، بیماری‌های دستگاه ادراری (۸ درصد)، بیماری‌های پوستی (۵ درصد)، مشکلات دهان و دندان (۵ درصد)، بیماری‌های چشمی (۲ درصد) مشاهده شد. ارزیابی نتایج نشان داد که تنوع گسترده‌ای از گیاهان دارویی در مناطق بیرانشهر و زاغه وجود دارد که کاربردهای درمانی آنها در طب سنتی ایران رایج است و پژوهش پیرامون این گیاهان دارویی می‌تواند آغازگر راهی برای کشف داروهای جدید در عرصه درمان باشد.

واژه‌های کلیدی: اتنوبوتانی، بیرانشهر، بیماری، زاغه، گیاهان دارویی

*مسئول مکاتبه: khodayari.h@lu.ac.ir

مقدمه

به صورت استفاده منطقی از منابع و حفاظت مؤثر از تنوع زیستی و اطلاعات فرهنگی، تفسیر شود (Hayat et al., 2007; Ibrar et al., 2008). در سال‌های اخیر، نتایج مطالعات اتنوبوتانی نقش شایانی در تحقیقات گیاهان دارویی و گیاه درمانی در دنیا داشته است. در بعضی از کشورها، مطالعات اتنوبوتانیکی برای کشف داروهای جدید و بهبود توسعه داروهای جدید، استفاده شده است (Hayat et al., 2008; Ibrar et al., 2007). اغلب ممکن است اندام ویژه‌ای چون ریشه، ساقه، گل، میوه و غیره بیشترین مواد مؤثر را داشته باشند، در واقع گیاه دارویی شامل بخش‌هایی از گیاه است که پس از خشکاندن، بدون ایجاد هرگونه تغییری در مغازه‌ها و عطاری‌ها به فروش می‌رسند (Ebrahimipour and Eidizadeh, 2011). به دلیل وجود عوامل توپوگرافی (پستی و بلندی‌ها)، اقلیم‌های متنوع، داشتن عناصر گیاهی مربوط به نواحی رویشی مختلف (ایرانی - تورانی، زاگرس، خلیج فارس - عمانی، هیرکانی، مدیترانه‌ای، سند و صحرا و ارسباران) کشور ایران حایز غنای گونه‌ای و تنوع ژنتیکی گیاهی بالایی شده است. همچنین از سوی دیگر، با وجود نیاز روز افزون دنیای امروزی به داروهای جدید و طبیعی و با توجه به صنعتی شدن این بخش لازم است که با توجه به غنای فلور گیاهی کشورمان و اطلاعات محلی و بومی در مناطق مختلف، مطالعاتی جامع راجع به فرهنگ استفاده از گیاهان دارویی در تک تک مناطق کشور انجام پذیرد. با توجه به عدم وجود اطلاعات و پژوهش‌های جامع راجع به گیاهان دارویی مناطق بیرانشهر و زاغه لزوم بررسی دقیق و مشخص گیاهان دارویی این مناطق بیش از پیش نمایان می‌شود. ویژگی‌های جغرافیایی، اقلیمی و نوع پوشش گیاهی نزدیک و همچنین همسانی شرایط اجتماعی و فرهنگی این دو منطقه (زاغه و بیرانشهر) یکی دیگر از دلایل انجام این

گونه‌های گیاهی دارویی بخش قابل توجهی از فلور ایران را تشکیل می‌دهند و نقش عمده‌ای را در ترکیب جوامع گیاهی مختلف ایفاء می‌نمایند. مطابق آخرین گزارشات حدود ۳۴۷۰۰۰ گونه گیاهی در دنیا وجود دارد. امروزه به طور گسترده‌ای پذیرفته شده که آینده بسیاری از مناطق حفاظت شده عمدتاً بستگی به پذیرش و حمایت از جمعیت‌های انسانی اطراف آنها دارد (Cunningham, 2001). علم اتنوبوتانی (Ethnobotany) به مطالعه و بررسی و چگونگی استفاده‌ی افراد یک قوم، یک فرهنگ و یا یک ناحیه‌ی خاص از گیاهان بومی موجود در آن منطقه می‌پردازد. اصول اولیه اتنوبوتانی شامل جمع‌آوری فهرستی از گیاهان یک گروه قومی و توضیح در مورد استفاده و نحوه‌ی کاربرد گیاهان به وسیله‌ی این افراد است (Tabad and Jalilian, 2015). محصولات ثانویه طبیعی از گیاهان، داروهای مهمی برای تولید داروهای جدید دارو برای درمان بالینی درمانی هستند و فعالیت‌های مختلف بیولوژیکی را در فارماکولوژی تجربی نشان می‌دهند و به‌عنوان الگو ساختاری در شیمی دارویی عمل می‌کنند. اکتشاف گیاهان و کشف ترکیبات طبیعی بر پایه قوم افسردگی در ترکیب با تجزیه و تحلیل پیشرفته پیشرفته، امروزه یک کشف مهم مواد مخدر برای مشخص کردن و اعتبار دادن منافع بالقوه است (Kayser, 2018). گیاهان دارویی به گستره وسیعی از گیاهان اطلاق می‌شود (بوته، درختچه و درخت) که در درمان بیماری‌ها و یا در پیشگیری از بروز آنها مورد استفاده قرار می‌گیرند و در پیکره آنها مواد ویژه‌ای به‌عنوان مواد مؤثر یا متابولیت‌های ثانویه ساخته و ذخیره می‌شوند که برای مداوای برخی از بیماری‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. پژوهش اتنوبوتانی، ویژگی‌های اطلاعات سنتی را تدوین می‌کند تا ارزش محلی این اطلاعات

به استان‌های مرکزی و همدان؛ از جنوب به استان خوزستان؛ از شرق به استان اصفهان و از غرب به استان‌های کرمانشاه و ایلام محدود است. اشترانکوه با چهار هزار و پنجاه متر ارتفاع بلندترین نقطه استان لرستان است. لرستان سرزمینی کوهستانی است و غیر از چند دشت محدود، سراسر آن را کوه‌های زاگرس پوشانده است. اشترانکوه با ۴۰۵۰ متر ارتفاع بلندترین نقطه استان و پست‌ترین نقطه آن در جنوبی‌ترین ناحیه استان واقع شده و حدود ۵۰۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارد. منطقه زاغه واقع در استان لرستان در فاصله ۴۰ کیلومتری از شهرستان خرم‌آباد و بر سر راه ارتباطی خرم‌آباد به تهران واقع شده است. طول جغرافیایی آن ۴۸ درجه و ۴۲ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی آن ۳۳ درجه و ۲۹ دقیقه شمالی است. بیرانشهر نیز در فاصله ۴۵ کیلومتری از شهرستان خرم‌آباد و در شمال آن بر سر راه فرعی ارتباطی خرم‌آباد به بروجرد واقع است. طول جغرافیایی آن ۴۸ درجه و ۳۹ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی آن ۳۳ درجه و ۳۳ دقیقه شمالی است. میانگین دمای سالانه در منطقه مورد مطالعه ۱۵/۳۸ درجه سانتی‌گراد است. سردترین روزهای سال اواخر دی ماه است که گاه دمای هوا به ۱۵ درجه سانتی‌گراد زیر صفر می‌رسد. گرمترین ایام سال در این مناطق مرداد ماه است که گرمای هوا تا ۳۸ درجه سانتی‌گراد بالا می‌رود.

روش تحقیق: در این تحقیق، از اسفند ۱۳۹۳ تا آذرماه ۱۳۹۵ با بررسی نقشه‌های توپوگرافی و جغرافیایی منطقه، نقشه راه‌های استان لرستان و نیز با استفاده از اطلاعات افراد بومی، مسیرهای عبور و مرور و عوارض طبیعی مورد شناسایی قرار گرفت و مناطق مورد مطالعه را به دو منطقه زاغه و بیرانشهر تقسیم نمودیم. پس از تهیه طرح مناسبی برای بررسی‌های میدانی و جمع‌آوری نمونه‌های گیاهی هر ماه به یک منطقه مراجعه نموده و با پر نمودن

پژوهش در این مناطق می‌باشد. هدف کلی از این تحقیق، پژوهش در مورد اتنوبوتانی گیاهان دارویی مناطق بیرانشهر و زاغه می‌باشد تا از این طریق بتوانیم با آداب، رسوم و نحوه‌ی استفاده از گیاهان دارویی در این مناطق آشنا شویم. تنوع بسیار بالای اکولوژیکی مناطق بیرانشهر و زاغه از یک سو و رویکردگسترده عمومی مردم به استفاده از گیاهان دارویی و طب سنتی از سوی دیگر نشان‌دهنده لزوم تحقیقات گسترده در زمینه گیاهان دارویی این مناطق می‌باشد. از سوی دیگر با توجه به اینکه اطلاعات سنتی در باره‌ی گیاهان، اساس و تولید محصولات و داروهای طبیعی جدید است و افراد بومی به ویژه سالخورده، دارای اطلاعات مفیدی در باره‌ی خواص دارویی این گیاهان هستند و با مرگ این افراد، بخشی از دانش سنتی، به سرعت نابود می‌شود، بنابراین به نظر می‌رسد که ثبت و ضبط این اطلاعات بسیار ضروری باشد. همچنین با توجه به فراوانی و استفاده گسترده گیاهان دارویی، نتایج این تحقیق و پژوهش علمی و بررسی بیشتر آن توسط محققین دیگر می‌تواند منجر به کشف اثرات درمانی جدید و زمینه مناسبی را برای استفاده بهتر و علمی‌تر از گیاهان دارویی برای تولید فرآورده‌هایی با اثر بخشی بیشتر و مضرات کمتر، فراهم کند. همچنین با توجه به محدودیت منابع داخلی، توسعه طرح اشتغال زایی بر مبنای کشت و توسعه گیاهان دارویی سازگار با مناطق اکولوژیکی منطقه، می‌تواند حداکثر تولید و بهره‌وری را داشته و راه کارهای مناسبی برای حفظ این منابع باشد.

مواد و روش‌ها

ویژگی‌های منطقه مورد مطالعه: استان لرستان با وسعت ۲۸/۲۹۴ کیلومترمربع و جمعیتی بالغ بر ۱/۷۶۰/۰۰۰ نفر (سرشماری سال ۱۳۹۵) سیزدهمین استان ایران از نظر جمعیت است. این استان، از شمال

عطاری‌ها، ضمن مصاحبه حضوری با آنان، اطلاعات مورد نظر در رابطه با گیاهان دارویی بدست آمد. در ادامه اطلاعات دارویی ساکنین بومی مطلع و افراد سالخورده و آگاه منطقه، با تهیه پرسش‌نامه‌هایی جهت ثبت اطلاعات گیاهان دارویی شامل نام محلی، موارد مصرف، طریقه مصرف، نحوه و مقدار مصرف، اندام‌های مورد استفاده، نام محل رویش در این زمینه نیز تهیه شد و اطلاعات اولیه مطابق جدول ۱ ثبت و تکمیل گردید. این پرسش‌نامه‌ها شامل بخش‌هایی جهت گردآوری اطلاعات محلی در مورد نحوه استفاده، زمان جمع‌آوری، نحوه جمع‌آوری و خواص دارویی گیاهان می‌باشد.

نتایج

جمع‌آوری و شناسایی گیاهان دارویی مناطق مورد مطالعه به شناسایی ۲۱۸ گونه گیاه دارویی که به‌طور خودرو در عرصه‌های منابع طبیعی رویش دارند، منجر شد. لیست گیاهان دارویی به تفکیک نام علمی، نام فارسی، نام محلی، خواص مورد مصرف آنها مرتب شدند (جدول ۱). بزرگترین تیره‌های گیاهی منطقه به ترتیب اولویت بیشترین تعداد گونه عبارتند از خانواده Asteraceae با ۳۵ گونه (۱۶/۰۵ درصد)، خانواده Fabaceae با ۲۱ گونه (۹/۶۳ درصد)، خانواده Lamiaceae با ۱۹ گونه (۸/۷۱ درصد)، خانواده Liliaceae با ۱۵ گونه (۶/۸۹ درصد)، خانواده Rosacea با ۱۱ گونه (۵/۰۴ درصد)، خانواده Brassicaceae با ۱۰ گونه (۴/۵۹ درصد)، خانواده Apiacea با ۹ گونه (۴/۱۳ درصد)، خانواده Poaceae با ۷ گونه (۳/۲۱ درصد) می‌باشند. برداشت گیاهان دارویی خودرو در مناطق مورد نظر از اواخر فروردین ماه شروع و تا آبان ماه ادامه پیدا می‌کند. بیشترین میزان برداشت در فصل بهار در ماه‌های اردیبهشت و خرداد است که مربوط به تیره‌های

پرسشنامه‌ها توسط افراد بومی به ویژه گروه‌های سنی از ۵۰ سال به بالا و همچنین عطاری‌ها اقدام گردید. همچنین برای گردآوری داده‌ها به روش کتابخانه‌ای از نوع فیش برداری، اینترنت، مطالعات میدانی (مشاهده و مصاحبه)، جمع‌آوری نمونه‌ها به صورت پیمایش میدانی و ترانکست خطی استفاده شد.

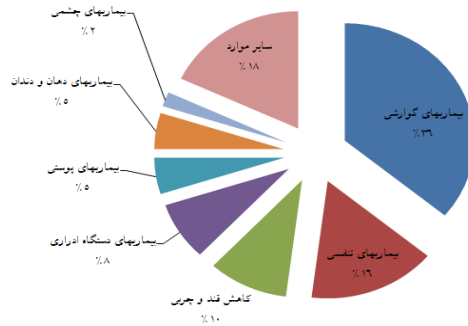
پس از بررسی‌های مقدماتی و تعیین حوزه مورد مطالعه و مراجعه به مناطق از قبل مشخص شده، در مدت زمان مناسب و معین، گیاهان این منطقه جمع‌آوری شدند. پس از جمع‌آوری نمونه‌ها، گونه‌های گیاهی آماده‌سازی و به هرباریوم گروه زیست‌شناسی دانشگاه لرستان انتقال داده شد تا با استفاده از منابع معتبر گیاه‌شناسی از جمله فلور ایران (Rechinger, 1936-2013)، فلور خوزستان (Mozaffarian, 1998)، فلور رنگی قهرمان (Ghahreman, 1980-1999)، فلور ترکیه (Zargari, 1964-1984)، گیاهان دارویی (Davis, 1996)، فرهنگ نامهای گیاهان ایران (Mozaffarian, 2007) و درختان و درختچه‌های ایران (Mozaffarian, 2003) شناسایی شدند. بدین‌منظور و در فصول مختلف و مناسب در طی مدت ۲ سال از اسفندماه ۱۳۹۳ تا آذرماه ۱۳۹۵، گیاهان مختلف موجود در این مناطق (به وسعت ۲۳۰۰ کیلومترمربع) جمع‌آوری و مورد شناسایی و مطالعه قرار گرفتند.

در این تحقیق (مطالعات اتنوبوتانی)، مردم بومی به عنوان یک منبع اطلاعاتی مهم برای بدست آوردن داده‌ها در مورد گیاهان منطقه به‌خصوص گیاهان دارویی و درمانی می‌باشند. بدین‌صورت ضمن تماس با افراد آگاه و آشنا به اقلیم، عطاری‌های محلی و مردم منطقه زاغه و بیرانشهر و آشنایی بیشتری نسبت به گیاهان دارویی و روش‌های سنتی درمانی با گیاهان منطقه دارند، اقدام گردید. سپس با یافتن این افراد کلیدی و آگاه شامل گروه‌های سنی از ۵۰ سال به بالا و

گوارشی (۳۶ درصد)، تنفسی (۱۶ درصد)، کاهش قند و چربی خون (۱۰ درصد)، بیماری‌های دستگاه ادراری (۸ درصد)، بیماری‌های پوستی (۵ درصد)، مشکلات دهان و دندان (۵ درصد)، بیماری‌های چشمی (۲ درصد) مشاهده شد (شکل ۲).

Lamiaceae (نعناعیان)، بقولات (Fabaceae)، Leguminosae یا Papilionaceae) و چتریان (Umbelliferae یا Apiaceae) می‌باشد.

بیشترین موارد مصرف گیاهان دارویی در مناطق زاغه و بیرانشهر به ترتیب در زمینه رفع مشکلات

شکل ۱: نمودار درصد موارد مصرف گیاهان دارویی در مناطق زاغه و بیرانشهر

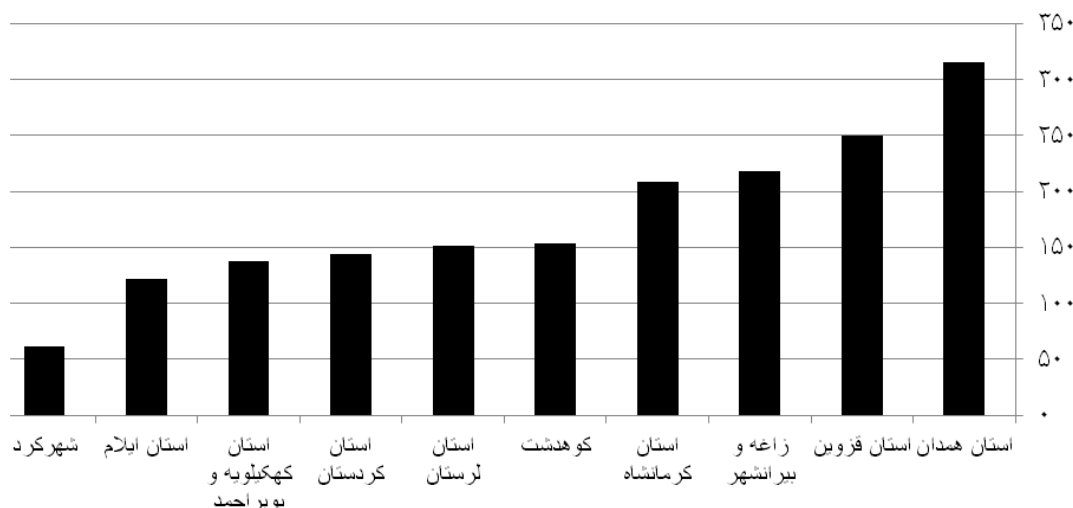
سال ۱۳۸۸ توسط Ahmadi و همکاران ۱۵۱ گونه می‌باشند (Ahmadi et al., 2009). از این تعداد گونه گیاهی ۱۵۱ گونه مشترک می‌باشند که در برخی موارد حتی کاربرد دارویی آنها نیز با هم مشابه می‌باشد. هم چنین در مقایسه تعداد ۲۱۸ گونه گیاه دارویی در مناطق مورد مطالعه زاغه و بیرانشهر نسبت به شهرستان کوهدشت با ۱۵۳ گونه دارویی گزارش شده (Mohammadi and Khodayari, 2014) و استان کردستان با ۱۴۴ گونه دارویی گزارش شده (Hooshidari, 2009)، استان کهگیلویه و بویراحمد با ۱۳۸ گونه دارویی (Mosaddegh et al., 2012)، دهلران و آبدانان (جنوب استان ایلام) با ۱۲۲ گونه دارویی (Ghasemi Pirbalouti et al., 2013)، شهر کرد با ۶۱ گونه گیاهی دارویی (Ghasemi Pirbalouti et al., 2009)، کرمانشاه با ۲۰۸ گونه دارویی (Nemati Paykani and Jalilian, 2012)، شهرستان کاشان با ۷۵ گونه (Sajjadi, 2011)، منطقه سیستان با ۳۰ گونه (Iranmanesh et al., 2012) و شهرستان کازرون در استان فارس با ۹۰ گونه (Dolatkhahi,

بحث

در بسیاری از کشورهای در حال توسعه استفاده از گیاهان دارویی می‌تواند زمینه مناسبی برای حفاظت از سلامت را ایجاد کند (Farzana et al., 2014). در این تحقیق ۲۱۸ گونه گیاهی دارویی متعلق به ۵۵ تیره گیاهی شناسایی و جمع آوری شد که در مقایسه با مطالعه اتنو بوتانی که توسط Khan و همکاران در دره ناران در جنوب هیمالایا در پاکستان انجام شده و در آن منطقه، ۱۰۱ گونه دارویی متعلق به ۵۲ تیره گیاهی شناسایی شده است، رقم بالاتری می‌باشد که نشان‌دهنده تنوع بالای گیاهان دارویی در زاغه و بیرانشهر است (Khan et al., 2013). مناطق زاغه و بیرانشهر واقع در قسمت شمالی شهرستان خرم آباد در استان لرستان به دلیل تنوع آب و هوایی، وجود ارتفاعات و مناطق کوهستانی، تعداد زیادی از گونه‌های گیاهان دارویی را در خود جای داده‌اند. تعداد گیاهان دارویی مورد مطالعه در مناطق زاغه و بیرانشهر شامل ۲۱۸ گونه گیاهی و متعلق به ۵۵ تیره می‌باشند در حالیکه تعداد گیاهان دارویی گزارش شده در استان لرستان در

(Kalvandi, 2007)، استان قزوین با ۲۵۰ گونه دارویی (Akbariniya, 2001)، شمال شرق استان خوزستان (Khodayari et al., 2014) دارای تنوع کمتری است (شکل ۲).

(2014)، استان بوشهر با ۷۰ گونه (Dolatkahi and Nabipour, 2013)، شهرستان فاروج در استان خراسان شمالی با ۹۱ گونه (Eslami Farouji and Khodayari, 2016) تنوع بیشتری را نشان می‌دهد. اما در مقایسه با استان همدان با ۳۱۵ گونه دارویی گزارش شده توسط

شکل ۲: مقایسه گیاهان دارویی مناطق بیرانشهر و زاغه با برخی شهرستان‌های استان لرستان و استان‌های هم جوار

مورد مطالعه با سن بیش از ۵۰ سال شناخته شده کاربرد داشتند، که از آن جمله می‌توان به گیاهانی از قبیل هزارخار (*Cousinia cylindracea* Boiss.) را نام برد که در مناطق مورد مطالعه به منظور دفع سنگ کلیه، درمان زخم دیابت استفاده می‌شود. در طب جدید قرص لگالون، و قرص لیورگل و دوراسیلیمارین را از هزارخار تهیه می‌کنند که قرص گیاهی لیورگل برای درمان بیماری‌های کبدی و جلوگیری از پیشرفت دیابت و کنترل آن توسط پزشک تجویز می‌شود. براساس مطالعات صورت گرفته، این گیاه دارای ترکیبات سیلیبین، اسید چرب، سیلیمارین، فلاونوئیدها است. سیلیبین موثرترین ماده موجود در سیلیمارین است که به عنوان آنتی‌اکسیدان و محافظ کبدی شناخته شده است (Fallah Huseini et al., 2005). یکی از گیاهان دارویی که تقریباً اکثر مردم مناطق زاغه

بیشترین موارد مصرف گیاهان دارویی در مناطق زاغه و بیرانشهر به ترتیب در زمینه رفع مشکلات گوارشی (۳۶ درصد) و تنفسی (۱۶ درصد) بود که با نتایج Niknejad و همکاران در منطقه رینه آمل، Mosaddegh و همکاران در استان کهگیلویه و بویر احمد، Khodayari و همکاران در شمال شرق استان خوزستان و همچنین با نتایج Khan و همکاران در دره ناران در جنوب هیمالایا در پاکستان مطابقت دارد (Niknejad et al., 2014; Mosaddegh et al., 2012;) (Khodayari et al., 2014; Khan et al., 2013).

با توجه به اینکه افراد بومی (روستایی و عشایر) این مناطق دارای اطلاعات ویژه‌ای در مورد گیاهان دارویی می‌باشند ارتباطات پیچیده بین مصرف گیاهان دارویی و فرهنگ مردم وجود دارد. در بین ۲۱۸ گونه معرفی شده تعداد ۱۱۰ گونه برای اکثر مردم مناطق

گزارش مطالعه‌ای حاکی از آن است که رزین آنغوزه، موجب پیشگیری از زخم معده ناشی از تجویز اسپرین می‌شود این پیشگیری ناشی از تحریک ترشح موسین در معده است (Zare Karizi et al., 2011). نتایج تحقیقات نشان داده که تجویز وریدی عصاره آبی کما موجب کاهش فشار خون در موشهای صحرایی طبیعی بیهوش می‌شود، اگر چه تجویز خوراکی و مزمن آن در موش‌های به هوش بی اثر بوده (Ghanbari et al., 2012). گیاه دیگری که توسط مردم بومی مناطق مورد مطالعه مورد استفاده قرار می‌گیرد فرفیون (*Euphorbia helioscopia* L. می‌باشد که وجود ترکیبات ترپنوئیدی و استرولی در آن گزارش شده است و فراکسیون‌های به دست آمده از ستون کروماتوگرافی از نقطه نظر آزمون‌های وجود آلکالوئید، ساپونین‌ها، تری‌ترین‌ها و استرول‌های اشباع نشده را در فرفیون نشان داده است. استفاده از این عصاره می‌تواند در درمان سرطان، عفونت‌های باکتریایی، دردهای عصبی و روماتیسم سودمند باشد (Ayatollahi and Mortazavi, 2004). نتایج مطالعات نشان داده که عصاره الکلی گیاه فرفیون دارای اثر هیپوگلیسمیک می‌باشد و موجب بهبودی غلظت لیپوپروتئین‌ها می‌شود (Nezami et al., 2016). همچنین گیاهان خوراکی چون پنجه‌غازی (*Falcaria vulgaris* Bernh.) به عنوان یک سبزی در برخی از مناطق زاغه و بیرانشهر برای دفع سنگ کلیه، مسکن و اشتها آور مصرف می‌شود. در غرب کشور این گیاه به طور سنتی برای بهبود زخم‌های پوستی، اختلالات گوارشی از جمله زخم معده، بیماری‌های کبدی و سنگ کلیه و مثانه استفاد می‌شود. قسمت عمده روغن فرار این گیاه را ترکیب شیمیایی اسپاتولنول و کارواکرول تشکیل شده است کارواکرول یک ترکیب مونوترپن اکسیژن دار تک حلقه‌ای با خواص قابل ملاحظه

و بیرانشهر می‌شناسند و به عنوان چاشنی‌غذایی و همچنین برای درمان سرماخوردگی و گلودرد، خلط‌آور و ض عفونی کننده استفاده می‌کنند، آویشن دناپی (*Thymus daenensis* Celak.) می‌باشد که براساس آزمایشات انجام گرفته توسط Azimi و همکاران، ماده موثره در سرشاخه گلدار، برگ آن قرار دارند و اسانس تند مزه محتوی، تیمول، کارواکرول، پاراسیمول، لینالول، سینئول می‌باشد (Azimi et al., 2014). در طب جدید مایع استخراجی از آویشن یکی از مواد سازنده شربت‌های غلیظ ضدسرفه می‌باشد که به عنوان ماده طعم دهنده نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. تیمول به عنوان یک ضد عفونی کننده روی زخمها و جوش‌ها مصرف می‌شود (Naghdi Badi and Makkizadeh, 2003). هم اکنون در کشور، فرآورده‌های دارویی مختلفی از آویشن ساخته شده و به طور گسترده مورد مصرف بیماران قرار می‌گیرد. از آن جمله می‌توان قطره تیم آرتا، قرص و شربت تیمکس و شربت تیمیان را نام برد که این فرآوردها به عنوان ضدسرفه و خلط آور به کار می‌روند. یکی دیگر از گیاهانی که توسط مردم بومی این مناطق به عنوان بازکننده عروق، درمان نفخ- معده و کاهش اشتها بسیار مورد استفاده قرار می‌گیرد، کما یا آنغوزه (*Ferula gummosa* Boiss.) است. این گیاه دارای رزین، صمغ، اسانس، اسید فرولیک آزاد و به مقدار بسیار جزئی وانیلین می‌باشد. دارای ترکیبات دی، تری، تترا سولفید، مشتقات کومارین، کامولونفول، اپی سامارکاندین، آمبو کانفول می‌باشد. همچنین ترکیباتی نظیر استرهای جدید و فوئتیدین از گروه کومارینهای سزکوئی ترپنوئیدی از رزین صمغ آنغوزه جداسازی شده است. اسانس آنغوزه مایعی صاف، بیرنگ و یا به رنگ زرد روشن یا قهوه‌ای با بوی بسیار بد که در مقابل هوا به سرعت اکسیده می‌شود.

فلاونوئید و مقدار کمی آلکالوئید است. این گیاه دارای نیترا تپتاسیم، منگنز، منیزیوم، اسید فسفریک و آلانتوئین است (Tamer, 2008). از تاثیرات آن می‌توان به خواص ضد ویروس آنفلوانزای آن، خاصیت مسکن بودن، نرم کننده، ضد حساسیت، التهاب، روماتیسم، پیشگیری از ابتلا به سرطان معده، دیابت و بر طرف کردن بیماری‌های ریوی و کلیه اشاره کرد. در گذشته از آن برای درمان سرما خوردگی مزمن، ضعف، یرقان، خارش‌های پوستی، کچلی، بیماری‌های دهان و گلو و زخم استفاده می‌کردند. از گل گیاه گاوزبان در فرمول شربت سالیساره کمپوزه استفاده می‌کنند و همچنین در ترکیب پودر آلتیب وجود دارد (Ketabchi et al., 2011). گونه علف چشمه (*Nasturtium officinale* R. BR.) در برخی مناطق مورد مطالعه به‌عنوان تب بر، بادشکن، دفع سنگ کلیه و کاهنده قندخون بکار می‌رود. عصاره این گیاه به دلیل وجود ترکیبات گلوکوزید گوگردار به نام گلوکوناستورتین است. در خصوص اثرات سودمند مصرف خوراکی و دراز مدت علف چشمه مشخص شده است که این گیاه دارای خاصیت جمع کنندگی رادیکال‌های آزاد اکسیژن نظیر سوپر اکسید، محافظت سلول در برابر آسیب‌های شیمیایی شامل سموم محیطی، کاهش دادن پراکسیداسیون لیپیدی در نواحی بافتی مختلف و محافظت بافت‌هایی نظیر کبد در برابر انواع استرس‌های شیمیایی می‌باشد (Qeini et al., 2010). گونه بلوط (*Quercus brantii* L.) بطور سنتی در زاغه و بیرانشهر برای درمان اسهال، نفخ معده، تقویت معده استفاده می‌شود. تانن‌ها، اسید پیروگالیک، کاتشین و کورستین از عمده‌ترین مواد موثره آن می‌باشند. بلوط مصارف دارویی بسیاری از جمله؛ اثر ضد عفونی کنندگی و درمان اسهال دارد. این اثرات به دلیل وجود تانن‌ها در

آنتی‌باکتریایی، ضد قارچ، ضد انگل و ضد کرم است (Khan Ahmadi and Shahrezaei, 2007). مطالعات فیتوشیمیایی گیاه، حضور تانن و ساپونین را در آن نشان داد است. همچنین، گیاه دارای ویتامین C، فیتواسترول، پروتئین و مواد نشاسته‌ای بوده (Choobkar, 2015). عصاره گیاه دارویی آوندول (*Smyrniopsis cordifolium* Boiss.) در پیشگیری و درمان سنگ کلیه در افرادی که مستعد تشکیل سنگ‌ها می‌تواند موثر باشد (Adhamian, 2016). گیاه مذکور در منطقه بیرانشهر و زاغه به صورت بومی برای درمان سنگ کلیه و افزایش اشتها مصرف می‌شود. گونه بومادران زرد (*Achillea biebersteinii* Afan.) در منطقه بیرانشهر و زاغه به عنوان ضد نفخ و برای تسکین دردهای شکمی مصرف می‌شود. در عصاره این گیاه به دلیل وجود ترکیبات سینئول، پینن، کامفور، آرتیمیزین، کتون، و سزکیوئی‌ترین‌هایی مانند کاریوفیلن، آزولین و مشتقاتی مانند سزکوئی‌ترین لاکتون‌ها، آلکامیدها و فلاونوئیدها، به‌عنوان آنتی‌اکسیدان، ضد عفونی کننده، ضد اسپاسم و ضد التهاب قوی در غالب دمنوش‌های گیاهی پیشنهاد و در کتب رسمی نیز تجویز شده است. در فارماکوپه‌های آلمان، آمریکا و ایتالیا از آن به‌عنوان یک داروی ضد التهاب و آنتی‌اکسیدان قوی، مسکن، رفع اختلالات گوارشی و جلوگیری از خونریزی استفاده می‌شود (Osia et al., 2013). اشکال موجود دارویی آن در بازار به صورت کپسول، عصاره، پودر، چای، تنتور و لوسیون می‌باشد. یکی از اجزای دارویی موجود در بازار دهان‌شویه پرسیکا از شرکت پورسینا می‌باشد. گونه گل گاوزبان (*Anchusa italica* Retz.) که در مناطق مورد مطالعه در این تحقیق به‌عنوان پیشاب‌آور، مسهل، معرق، آرام بخش دستگاه تنفسی استفاده می‌شود، دارای مواد موثره فراوان از قبیل تانن، موسیلاژ، ترکیبات فنلی، مواد قندی،

al., 2009). از ترکیبات پونه هم اکنون در قطره ضدسرفه و خلط‌آور پنی رویال، قطره ضدنفخ شکم کودکان کارمیت، پودر و قطره ضد فشارخون اولیه کرات و شربت ضداسپام و ضدنفخ کودکان گری میکسچر استفاده می‌شود (Koliopoulos et al., 2010). گونه چای کوهی (*Stachys lavandulifolia* Vahl.) که در مناطق مورد مطالعه ما به‌عنوان بادشکن، ملین، مسکن، درمان سرماخوردگی بکار می‌رود، دارای اسانس‌های روغنی فرار (ترپنی)، مواد رزینی و لعاب دار، مواد تلخ تبائین و کولین و استاکیدرین است و در طب سنتی به‌عنوان مسکن دردهای احشایی، معرق، اشته‌آور و تب‌بر مورد استفاده قرار می‌گیرد (Vundac, 2007). نتایج پژوهش نشان داده که عصاره الکلی گیاه چای کوهی بر تریکوموناس واژینالیس بی‌تاثیر می‌باشد و این گیاه جهت درمان عفونت‌های زنان استفاده نشود (Sereshti et al., 2012). ترکیبات استروژنی موجود در عصاره چای کوهی موجب اشغال گیرنده‌های استروژنی شده و باعث کاهش عملکرد استروژن می‌شود، که این خاصیت می‌تواند عوارض ناشی از افزایش استروژن را در بیماران مبتلا به سندرم تخمدان پلی کیستیک کاهش دهد. اپی ژنین موجود در چای کوهی، فلاونوئیدی استروژنی است که خواص استروژنیک آن ثابت شده است (Pahlevani et al., 2016).

نتیجه‌گیری نهایی

برداشت گیاهان دارویی خودرو در این مناطق از اواخر فروردین ماه شروع می‌شود، در اردیبهشت ماه و خرداد ماه به اوج خود می‌رسد، گیاهانی که در این دوره زمانی قابل برداشت می‌باشند اغلب دارای شکل زیستی تروفیت و همی کریپتوفیت می‌باشند و قسمت‌های مورد استفاده اکثراً گل، برگ‌ها و ساقه‌های جوان آنها می‌باشد، گیاهانی که در تیر ماه برداشت

ترکیبات آن است. هم‌چنین از گلهای آن برای سوختگی و درمان زخم استفاده می‌شود. از ترکیبات موجود در میوه بلوط می‌توان به مواد روغنی، قندهای مختلف، کوئرسیت، نیتوزان و آمیدان اشاره کرد. پوست داخلی میوه (جفت) تأثیر بسیار زیادی در درمان بیماری‌های باکتریایی و ویروسی مانند آفت مخاط دهان دارد. عصاره هیدروالکلی جفت گیاه بلوط اثر ضد قارچی مناسبی بر روی قارچ ساپروولگینا دارد (Sharifi et al., 2011). اکثر مردم مناطق مورد مطالعه در این تحقیق معتقدند گونه پونه (*Mentha longifolia* L.) (Hudson.) می‌تواند بهترین دارو به‌عنوان بادشکن، مسکن درد گوارشی، درمان اسهال و قاعده‌آور باشد. این گیاه حاوی تانن، مواد رزینی، مواد تلخ، قند، پکتین و اسانس است. ترکیبات موجود در اسانس پونه شامل پولگون، لیمونن، دیپانتن، منتول، هیسپریدین، دیوسمین و آزولن است (Kamkar et al., 2012). گیاه پونه از جمله گیاهان دارویی با کاربرد خوراکی است. در بررسی‌های انجام شده اسانس پونه اثرات ضدباکتریایی قوی از خود بر روی باکتری‌های عامل پوسیدگی دندان بروز داده‌اند (Kermanshah et al., 2009). پونه گیاهی است معطر با طبیعتی گرم است. که به‌عنوان بادشکن، مسکن درد اندام‌های گوارشی، خلط‌آور، ضدعفونی‌کننده، قابض، قاعده آور، مسکن اعصاب و در درمان بی‌اختیاری ادراری و به‌عنوان داروی ضد التهاب استفاده می‌شود. همچنین به‌عنوان خنک‌کننده، تسهیل‌کننده هضم، رفع سوءهاضمه و اسهال و به صورت موضعی برای درمان جوش‌های پوستی و نقرس استفاده می‌شود. گیاه پونه به صورت سنتی به‌عنوان داروی ضداسپاسم، معرق و مدر، سقط‌کننده جنین، کاهش درد قاعدگی، رفع تهوع و استفراغ، رفع افسردگی و تشنج و درمان سندروم روده تحریک پذیر می‌باشد (Kermanshah et al., 2009).

این گونه‌ها متعلق به ناحیه رویشی ایرانی-تورانی می‌باشند، گونه‌هایی نظیر آوندول، کما، گلابی وحشی، زالزالک، کتان کوهی، موسیر، جوقاسم، کنگر، آویشن، چای کوهی به علت برداشت بی‌رویه و استفاده از سموم علف کش هرز به شدت در معرض خطر انقراض قرار دارند، گونه‌هایی مانند بلوط، بومادران، شقایق، هندوانه ابوجهل، لاله آتشین به نسبت کمتری در خطر انقراض قرار دارند (جدول ۱).

می‌شوند اغلب دارای شکل زیستی فانروفیت و همی کریتوفیت هستند و قسمت‌های مورد استفاده اکثرا میوه و دانه آنها می‌باشد که این برداشت اغلب تا مهرماه ادامه دارد، همچنین گیاهانی که در فصل پاییز برداشت می‌شوند اغلب دارای شکل زیستی ژئوفیت می‌باشند که قسمت‌های زیرزمینی آنها (ریشه، ریزوم، غده) آنها مورد استفاده قرار می‌گیرد. از تعداد گونه‌های موجود در مناطق مورد مطالعه ۴۰ گونه در حال انقراض و یا در خطر انقراض قرار دارند و اغلب

جدول ۱: جدول اتنوفارماکولوژی و کاربرد محلی گیاهان دارویی بومی در مناطق زاغه و بیرانشهر (استان لرستان)

ردیف	نام علمی	نام فارسی	نام محلی	کاربرد محلی
Aceraceae				
۱	<i>Acer monspessulanum</i> L.	افرا	کیکم	درمان سرخک
Amaranthaceae				
۲	<i>Amaranthus blitoides</i> S. Watson	تاج خروس	تاج خروس	درمان اسهال و زخم معده
۳	<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	تاج خروس	تاج خروس	درمان زخم معده و اسهال
Apiaceae (Umbelliferae)				
۴	<i>Bupleurum rotundifolium</i> L.	چترگندمی		بادشکن، درمان اسهال
۵	<i>Eryngium billardieri</i> F. Delaroché	زولبرگ پهن	چم زله	خلط آور، درمان سیاه‌سرفه، باد شکن
۶	<i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.	پنجه‌غازی	پاقزون	دفع سنگ کلیه، مسکن، اشتها آور
۷	<i>Ferula macrocolea</i> (Boiss.) Boiss.	چویل-کما	چویر	عطر مواد غذایی، مشک، ضد عفونی محل زندگی، رفع نفخ شکم
۸	<i>Malabaila porphyrodiscus</i> Stapf. & Wettst.	شقایق صحرایی	گزر کوهی	بازکننده عروق
۹	<i>Ferula gummosa</i> Boiss.	کما-آنگوزه-باریجه	کمه	درمان نفخ معده، کاهش اشتها
۱۰	<i>Smyrniopsis cordifolium</i> Boiss.	آوندول	پنومه	دفع سنگ کلیه
۱۱	<i>Turgenia latifolia</i> (L.) Hoffm.	خروسک	دیسنتک	ضد میکروب، درمان سنگ کلیه
۱۲	<i>Zosima absinthifolia</i> (Vent.) Link	چسبک	دیسنتک	ضد تورم، ضد دل درد، آرام بخش، ضد نفخ، اشتها آور
Araceae				
۱۳	<i>Arum conophalloides</i> KY. ex Schott <i>Arum virens</i> Stapf in Denkschr	گل شیپوری	کل خرکانه	مدر، کاهش چربی خون
۱۴	<i>Biarum carduchorum</i> (Schott) Engl.	کارده	کل خرکانه	کاهش چربی خون، فشار خون، دیابت، یرقان
Aristolochiaceae				
۱۵	<i>Aristolochia olivieri</i> Collengo in Boiss.	زراوند، چپفک	شومی شطونی	درمان عقرب‌گزیدگی، مارگزیدگی، مدر، ضد انگل، سقط جنین
Asteraceae (Compositae)				
۱۶	<i>Achillea biebersteinii</i> Afan.	بومادران زرد	برنج داس	ضد نفخ، تسکین دردهای شکمی
۱۷	<i>Achillea wilhelmsii</i> C. Koch	بومادران	برنج داس	ضد دل درد، ناراحتی معده، درمان شب ادراری کودکان
۱۸	<i>Anthemis hyalina</i> DC	بابونه	پاینه تله	رفع دل درد، رفع ورم گلو
۱۹	<i>Arctium lappa</i> L.	بابا آدم	تله	تصفیه خون، ادرار آور، معرق، درمان آگزما، گل مژه، قند خون
۲۰	<i>Artemisia haussknechtii</i> Boiss	درمنه زاگرسی	جوشن	ضد عفونی کننده، ضد سرفه، بادشکن، اشتها آور، ضد انگل، تب‌بر
۲۱	<i>Carduus arabicus</i> Jacq. ex Murray	تاتاری	چم زله	بر طرف کردن ورم چشم، التیام زخم‌ها و کاهش فشار خون
۲۲	<i>Carthamus oxyacantha</i> M. B	گل‌رنگ زرد	خار زرده	تسکین نیش زدگی، آرام بخش، کاهش چربی و قند خون

۲۳	<i>Centaurea depressa</i> M. B.	گل گندم	چم زله	رفع ناراحتی کبدی، ورم ملتححه چشم، مقوی دستگاه گوارش
۲۴	<i>Centaurea hyalolepis</i> Boiss.	گل گندم	چم زله	رفع ناراحتی کبدی، ورم ملتححه چشم، مقوی معده
۲۵	<i>Centaurea iberica</i> Trev. Ex Spreng	گل گندم	چم زله	رفع ناراحتی کبدی، ورم ملتححه چشم، مقوی معده
۲۶	<i>Centaurea solstitialis</i> (L.) Lam	گل گندم	چم زله زرده	درمان چشم درد، التیام بریدگی، ادرار آور قوی
۲۷	<i>Centaurea sosnowskyi</i> Grossh.	گل گندم	چم زله	درمان چشم درد، التیام بریدگی ها، درمان آکنه، ادرار آور قوی
۲۸	<i>Centaurea virgata</i> Lam. subsp. <i>squarrosa</i> (Willd.) Gugler	گل گندم ترکه ای	چم زله سور	درمان ورم ملتححه چشم، درمان جوش ها و آکنه، ادرار آور قوی، ضد سرفه، ضد رماتیسمی
۲۹	<i>Chardinia orientalis</i> (L.) O. Kuntze	کاسنی	گرگو	التیام زخم، دفع سنگ کلیه
۳۰	<i>Cichorium intybus</i> L.	کنگر تماشایی	چق چقه	درمان سرفه، نابودی زگیل
۳۱	<i>Cirsium spectabile</i> DC.	نوعی هزارخار	خار کیوه	دفع سنگ کلیه، درمان زخم دیابت
۳۲	<i>Cousinia belangeri</i> DC	هزارخار استوانه ای		دفع سنگ کلیه، درمان زخم دیابت
۳۳	<i>Cousinia cylindracea</i> Boiss.	هزارخار		دفع سنگ کلیه، درمان زخم دیابت
۳۴	<i>Cousinia khorrabadensis</i> Bornm	شکر تیغال	قن شکروک	سم زدا، مقوی کبد
۳۵	<i>Echinops elymaiticus</i> Bornm.	شکر تیغال	قن شکروک	خلط آور، مسکن سرفه، تقویت حافظه، درمان زخم
۳۶	<i>Echinops kotschyi</i> Boiss.	شکر تیغال	قن شکروک	خلط آور، مسکن سرفه، تقویت حافظه، درمان زخم
۳۷	<i>Echinops mosulensis</i> Rech. f	شکر تیغال	قن شکروک	خلط آور، مسکن سرفه، تقویت حافظه، درمان زخم
۳۸	<i>Echinops ritrodes</i> Bunge	شکر تیغال	قن شکروک	خلط آور، مسکن سرفه، تقویت حافظه، درمان زخم
۳۹	<i>Gundelia tournefortii</i> L	کنگر	کبیر	مدر، خلط آور، صفرابری، کاهش چربی خون، دفع انگل
۴۰	<i>Helichrysum kotschyi</i> Boiss	گل بی برگ		دفع انگل های روده
۴۱	<i>Lactuca scariola</i> L.	کاهوی تیغ دار		مدر، آرام کننده، ضد تشنج، خواب آور
42	<i>Scorzonera phaeopappa</i> (Boiss.) Boiss	شنگ دم آسی	هپلوک	التیام زخم ها، نیش حشرات، درمان ناراحتی های معده
43	<i>Serratula cerinthifolia</i> (Sm.) Boiss	گل گندم		التیام درد
44	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn.	خار مریم	شیشه مور	سم زدا، کاهش فشار، چربی خون،
45	<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill	شیر تیغک	شیشه مور	کاهش فشار خون، چربی خون، آرام بخش
46	<i>Tanacetum polycephalum</i> Schultz-Bip.	مینای پر کپه	سمسا	دفع سنگ کلیه، رفع ناراحتی معده
47	<i>Taraxacum syriacum</i> Boiss.	قاصدک سوری	قافله میشون	مسکن، ضد التهاب، درمان یرقان
48	<i>Tragopogon caricifolius</i> Boiss.	شنگ نی مانند	شنگ	کاهش چربی خون، فشار خون، دفع سنگ کلیه
49	<i>Tragopogon Longirostris</i> Bisch	شنگ نوک دراز	شنگ	کاهش چربی خون، فشار خون، دفع سنگ کلیه
50	<i>Tripleurospermum disciforme</i> (C. A. Mey.) Schultz- Bip.	بابونه کاذب	گل بونه	مسکن، رفع اختلال هاضمه، کاهش فشار خون، رفع ناراحتی های زنانه، رفع تب و لرز، التیام زخم ها
Boraginaceae				
51	<i>Anchusa italica</i> Retz	گاوزبان	گازوون	پیشاب آور، مسهل، معرق، آرام بخش دستگاه تنفسی
52	<i>Echium italicum</i> L.	گاوزبان	گازوون	درمان سرفه، بیماری های تنفسی
53	<i>Nonnea persica</i> Boiss.	چشم گربه ایرانی		نرم کننده سینه، آرام بخش
54	<i>Onosma microcarpum</i> Steven ex DC.	زنگوله ای	زیوله	مسکن، آرام بخش، ضد سرفه
55	<i>Solenanthes circinnatus</i> Ledeb.:	گل عقربی		ضد درد، مسکن
56	<i>Trichodesma incanum</i> (Bge.) DC	فانوس آبی	چرمینک	درمان زخم چرک کرده
(Cruciferae) Brassicaceae				
57	<i>Aethionema grandiflorum</i> Boiss. et Hohen.	آتشین		آرام بخش، مسهل
58	<i>Alyssum strigosum</i> Banks & Soland.	قدومه	قدومه	خلط آور، ضد التهاب
59	<i>Capsella bursa-pastoris</i> L. Medicus	کیسه کشیش	تره کیوه	بندآورنده خون، درمان ناراحتی های عصبی
60	<i>Cardaria Draba</i> (L.) Desv	ازمک	مجونه	مدر، آرام بخش، ضد نفخ
61	<i>Descurainia sophia</i> (L.) Webb et Berth.	خاکشیر بدل	خاکشیر	ملین، کاهش تب، التیام زخم، دفع سنگ کلیه
62	<i>Erucaria hispanica</i> (L.) Druce.	مندابی		مدر، نیرو دهنده، مقوی قوه باه و معده، رفع خستگی، اشتها آور

63	<i>Erysimum repandum</i> L.	خاکشیر تلخ	خاکشیر	تب بر، رفع دل درد، ملین
64	<i>Lepidium latifolium</i> L.	ترتیزک برگ پهن	تره شاهی	مقوی، مدر، درمان رماتیسم، درمان زخم‌های، انعقاد خون
65	<i>Nasturtium officinale</i> R. BR.	علف چشمه	بلمک	تب بر، بادشکن، دفع سنگ کلیه، کاهش قندخون
66	<i>Sinapis arvensis</i> L.	خردل بیابانی	ترپوکه	مسکن، مدر، خلط‌آور، درمان سرماخوردگی
Campanulaceae				
67	<i>Campanula cecilii</i> -Rech.	گل استکانی	گل استکانی	تقویت معده، خوشبوکننده دهان، هضم غذا
Caryophyllaceae				
68	<i>Dianthus orientalis</i> Adams	میخک شرفی	میخک	خوشبوکننده، مسکن درد دندان
69	<i>Vaccaria pyramidata</i> Medicus. var. <i>grandiflora</i>	صابونک	سیگلینک	تصفیه خون، پاک کننده
Chenopodiaceae				
70	<i>Chenopodium album</i> L.	سلمه تره	تره سلمک	ملین، مدر، آرام کننده،
Colchicaceae				
71	<i>Colchicum persicum</i> Baker	گل حسرت	سولنجون	ضد نقرس
72	<i>Colchicum robustum</i> (Bge.) Stefanov.	گل حسرت	سولنجون	ضد نقرس
Convolvulaceae				
73	<i>Convolvulus arvensis</i> L.	پیچک صحرايي	پیچک	زینتی، مسهل، صفر ابر، التیام زخم‌ها
Cucurbitaceae				
74	<i>Bryonia multiflora</i> Boiss. & Heldr in Boiss.	فاشرا	مارداری	مسهل قوی، خلط آور، رفع کچلی، درمان مار گزیدگی
75	<i>Citrullus colocynthis</i> (L.) Schrad.	هندوانه ابوجهل	دس آمو	مسهل، ضد نفخ، تقویت کبد، ضد عفونی کلیه، درمان دیابت
Cyperaceae				
76	<i>Cyperus longus</i> L.	اویار سلام	پیزل	قاعده آور، مقوی معده
Dipsacaceae = Dipsacae				
77	<i>Scabiosa flavida</i> Boiss.	طوسک	جارو	درمان اسهال، تب بر، مقوی معده
Ephedraceae				
78	<i>Ephedra procera</i> Fisch. et Meyer	ارمک	ریش بز	مسکن، درمان سرماخوردگی، نرم کردن چرم
Euphorbiaceae				
79	<i>Euphorbia denticulata</i> Lam.	فرفیون دنداندار	شیرشیرک	درمان میخچه و زگیل، مسهل
80	<i>Euphorbia helioscopia</i> L.	فرفیون	شیرشیرک	درمان میخچه و زگیل، مسهل
Fabacea (Papilionaceae Leguminosae) or				
81	<i>Alhagi persarum</i> Biss. & Buhse	ترنجبین	شترتار	دفع سنگ کلیه، مسهل، تسکین سرفه سینه درد
82	<i>Astragalus adscendens</i> Boiss & Hauss.	گزنخانسار	گونه	مسهل، خلط آور، مسکن، تب بر، تهیه گزنکیرا
83	<i>Astragalus hamosus</i> L.	ناخنک	چنگ گروه	دفع سنگ کلیه و مثانه، تب بر و مقوی معده
84	<i>Astragalus rhodosemius</i> Boiss. & Hausskn.	گون		تهیه کنیرا، ملین، رفع گرفتگی صدا
85	<i>Coronilla varia</i> L.	یونجه باغی	یونجه	کاهش چربی و فشارخون
86	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	شیرین بیان	ملیم	درمان زخم معده، روده، و بیماری‌های دستگاه تنفس
87	<i>Lathyrus aphaca</i> L.	خلربی برگ	هلیره	مسهل، تسکین سرفه، مخدر
88	<i>Lathyrus sativus</i> L.	خلر	هلیره	مسهل قوی، تسکین سرفه، درد سینه، ادرار آور
89	<i>Lens orientalis</i> (Boiss.) Hand-Mzt.	عدس شرقی	نوژی	ملین، آرام بخش سینه
90	<i>Medicago radiata</i> L.	یونجه	یونجه سه پره	رفع اضطراب، کاهش فشارخون، کاهش چربی خون
91	<i>Medicago sativa</i> L.	یونجه	یونجه	بند آوردن خون، کاهش چربی خون، خون ساز
92	<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Lam.	اکلیل المک	یونجه زرد	آرام بخش، مسهل، مقوی معده، تب بر
93	<i>Onobrychis melanotricha</i> Boiss.	اسپرس	پ کل	رفع بیخوابی
94	<i>Ononis spinosa</i> L.	شصت انگشت	خارخر	صفر ابر، مدر، رفع التهاب‌های مثانه
95	<i>Pisum sativum</i> L.	نخود فرنگی	هلره	دانه خوراکی، ریشه ضد التهاب
96	<i>Sophora alopecuroides</i> L.	تلخ بیان	تله	مسهل، صفر ابر، مسکن دندان درد
97	<i>Trifolium purpureum</i> Loisel.	شبدرد	شودرد	رفع سرفه و کم خونی و دل پیچه
98	<i>Trifolium tomentosum</i> L.	شبدرد	شودرد	علوفه، رفع غلظت خون
99	<i>Trigonella filipes</i> Boiss.	شنبليله	شمليه	ضد قند خون و چربی خون
100	<i>Trigonella persica</i> Boiss.	شنبليله ایرانی	شمليه	کاهش قند خون، کاهش چربی خون، علوفه

101	<i>Vicia ervilia</i> (L.) Willd.	گاودانه	گاینه	خلط آور
Fagaceae				
102	<i>Quercus brantii</i> Lindl.	بلوط	بلی	درمان اسهال، نفخ معده، تقویت معده
Fumariaceae				
103	<i>Corydalis verticillaris</i> DC.	بهارک فراهم		درمان ناراحتی معده، سرما خوردگی
104	<i>Fumaria parviflora</i> LAM.	شاهتره	شاهتره	خلط آور، رفع بیماری پوستی
Gentianaceae				
105	<i>Gentiana olivieri</i> Griseb.	گل سپاس		اشتها آور، رفع اختلالات گوارشی
Geraniaceae				
106	<i>Biebersteinia multifida</i> DC.	آدمک	گنو	درمان دردروماتیس، خار پاشنه، درمان دمل چرکین
107	<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L' Her. ex Aiton	نوک لک لکی	سیزنک	درمان خونریزی، التیام زخم، افزایش شیر مادران
108	<i>Geranium lucidum</i> L.	شمعدانی درخشان	سیزنک	التیام زخمها، افزایش شیر مادران
109	<i>Geranium tuberosum</i> L.	شمعدانی غده دار	سیزنک	التیام زخمها، افزایش شیر مادران
Clusiaceae = Guttiferae = Hypericaceae				
110	<i>Hypericum helianthemoides</i> (Spach) Boiss.	گل راعی	گل زرده	آرام بخش، درمان عفونت‌ها، دفع سنگ کلیه
111	<i>Hypericum scabrum</i> L.	گل راعی دیهیمی	گل زرده	آرام بخش، درمان عفونت‌های دستگاه تناسلی زنان
Iridaceae				
112	<i>Crocus haussknechtii</i> Boiss. & Reut. ex Boiss.	جوقاسم	پیشوک	قاعده آور، ملین، مدر، ضد انگل
113	<i>Gladiolus atroviolaceus</i> Boiss.	گلایول سیاه		آرام بخش، مدر
114	<i>Iris hymenospatha</i> Mathew & Wendelbo	زنبق		خلط آور، ضد انگل، درمان سرما خوردگی، ملین
115	<i>Iris songarica</i> Schrenk in Fisch.	زنبق صحرائی		خلط آور، ضد انگل، درمان سرما خوردگی، ملین
Ixioliriaceae = Amaryllidaceae				
116	<i>Ixiolirion taticum</i> (Pall.) Herb.	خیارک	گله خیاره	درمان سردرد، درمان عفونت‌ها، ملین
Juncaceae				
117	<i>Juncus inflexus</i> L.	سازوی شلاقی	پیزل	قاعده آور، مقوی معده
Labiatae = Lamiaceae				
118	<i>Ajuga chamaecistus</i> Ging. ex Benth.	لبدیسی بوته‌ای	مشمشک	مدر، اشتها آور، مقوی، تب‌بر، التیام ناراحتی کلیه و مثانه
119	<i>Eremostachys leavigatus</i> Bunge.	سنبل بیابانی رفیع	گل	ضد عفونی دستگاه ادراری، تسکین درد زنبور گزیدگی
120	<i>Eremostachys macrophylla</i> Montbr. & Auch.	سنبل بیابانی		ضد عفونی دستگاه تناسلی زنان، مسکن گزیدگی حشرات
121	<i>Lallemantia iberica</i> (Stev.) Fisch.	سیاه کنجد	سه کنجی	ضد انگل، درمان سرفه
122	<i>Lamium amplexicaule</i> L.	گزنه ساقه آغوش	گزنه	رفع التهاب کلیه، مانع سنگ کلیه، تغییر دوره قاعدگی
123	<i>Marrubium vulgare</i> L.	فراسیون		مقوی معده، محرک اشتها، تب بر، قاعده آور
124	<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson.	پونه	پینه	بادشکن، مسکن درد گوارشی، درمان اسهال، قاعده آور
125	<i>Nepeta persica</i> Boiss.	پونه‌سای ایرانی	پینه کویی	مقوی معده، بادشکن، سبزی خوراکی، اشتها آور
126	<i>Phlomis olivieri</i> Benth.	گوش بره	بله گوشه	رفع دل‌پیچه، درمان سرما خوردگی
127	<i>Salvia atropatana</i> Bunge	مریم گلی	خرپینه	درمان عوارض نیش حشرات، تقویت بدن، افزایش طول عمر
128	<i>Salvia reuterana</i> Boiss.	مریم گلی اصفهانی	شاینک	ضد التهاب، کنترل عرق بدن، ضد دیابت، کاهش شیر زنان
129	<i>Salvia syriaca</i> L.	مریم گلی هرز	شاینک	ضد تشنج، ضد نفخ، هضم غذا، کاهش قند خون، ضد عفونی کننده
130	<i>Scutellaria pinnatifida</i> A. Hamilt.	بشقایب سنبله‌ای		رفع بی خوابی، مسکن دردهای عصبی، تسکین نیش حشرات
131	<i>Stachys benthamiana</i> Boiss.	سنبله‌ای صخره‌زی		آرامش اعصاب، رفع بی خوابی، تسکین نیش حشرات
132	<i>Stachys lavandulifolia</i> Vahl.	چای کوهی	کلکنه	بادشکن، ملین، مسکن، درمان سرما خوردگی
133	<i>Teucrium orientale</i> L.	مریم نخودی		مقوی، مسکن، ضد تشنج
134	<i>Thymus daenensis</i> Celak.	آویشن دانای	ازگوه	خلط آور، ضد عفونی کننده، چاشنی غذایی
135	<i>Vitex pseudo-negundo</i> (Haukskn.) Hand.-Mzt.	پنج انگشتی	کرف	ضد انگل، تقویت مو، زایل کننده میل جنسی
136	<i>Ziziphora clinopodioides</i> Lam.	کاکوتی کوهی	پینه کوهی	مقوی دستگاه گوارش، اشتها آور، دفع سوء هاضمه، ضد نفخ

Liliaceae			
137	<i>Allium eriophyllum</i> Boiss.	پیازگل درشت	دفع سنگ کلیوی، مسکن روماتیسم
138	<i>Allium jesdianum</i> Boiss. & Buhse.	بن سور بن سرخ	دفع سنگهای کلیوی، تسکین دردهای گوارشی و روماتیسمی
139	<i>Allium hirtifolium</i> Boiss.	موسیر، پیاز موسیر	کاهش قند و چربی خون، دفع انگل، ترمیم زخمها
140	<i>Allium minutiflorum</i> Regel.	والک سوری	کاهش قند خون و چربی خون
141	<i>Allium scabriscapum</i> Boiss & Ky.	تره وحشی	دفع سنگ کلیه، ضد انگل، اشتها آور
142	<i>Bellevalia longistyla</i> (Misch.) Grossheim	تمشکین گل درشت	کاهش چربی خون
143	<i>Eremurus persicus</i> (Jaub & Spach) Boiss.	سریش	مدر، مسکن، مقوی، اشتها آور، ضد انگل
144	<i>Fritillaria imperialis</i> L.	لاله واژگون	مسکن، ضد سرفه، خلط آور
145	<i>Fritillaria persica</i> L.	لاله واژگون	به ندرت درمان تهوع و دل درد
146	<i>Muscari neglectum</i> Guss. ex Ten.	کلاغک	کاهش چربی خون و قند خون
147	<i>Nectaroscordum tripedale</i> (Trautv.) Grossh.	پیاز تابستانه	درمان عفونتها، بیماریهای قارچی
148	<i>Ornithogalum brachystachys</i> C. Koch.	شیر مرغ سرسان	ملین، مقوی، درمان ناراحتی معده
149	<i>Scilla persica</i> Hausskn.	نجم آبی	سمی است و باعث تاول پوست
150	<i>Tulipa systola</i> Stapf, Denkschr.	لاله آتشین	مسهل قوی، درمان نفرس، زیتنی
151	<i>Tulipa violaceae</i> Boiss.	لاله آتشین ریزه	مسهل قوی، درمان عوارض نفرس، زیتنی
Linaceae			
152	<i>Linum album</i> Ky. ex Boiss.	کتان سفید،	ملین، درمان زخم معده، دفع سنگ کلیه و مثانه، شکسته بندی
153	<i>Linum mucronatus</i> Bertol.	کتان هرز	ملین، درمان زخم معده، دفع سنگ کلیه و مثانه، شکسته بندی
Lythraceae			
154	<i>Lythrum salicaria</i> L.	خون فام	درمان اسهال، زیتنی
Malvaceae			
155	<i>Alcea lineariloba</i> I.	ختمی لوب خطی	ملین، مسهل، خلط آور، ضد سرفه، ضد نفخ شکم، درمان زخم معده
156	<i>Hibiscus trionum</i> L.	ختمی سه رنگ	مسهل قوی، خلط آور، رفع خارش پوستی
157	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	پنیرک	آرام بخش، درمان آفت، درمان عفونت کلیه و مثانه
158	<i>Malva sylvestris</i> L.	پنیرک قرمز	آرام بخش، درمان آفت، خلط آور
Onagraceae			
159	<i>Epilobium hirsutum</i> L.	بید علفی کرکی	رفع آفت، التیام زخمها
Orchidaceae			
160	<i>Orchis coriophora</i> L.	ثعلب ساسی	التیام التهاب مخاط، کاهش قند خون، کلسترول، درمان نفخ
161	<i>Orchis palustris</i> Jacq.	ثعلب باتلاقی	التیام التهاب مخاط، کاهش قند خون، کلسترول، درمان نفخ
Orobanchaceae			
162	<i>Orobanche anatolica</i> Boiss. et Reut.	گل جالیز	انگل محصولات کشاورزی
163	<i>Orobanche hirtiflora</i> (Reut.) Tzvel.	گل جالیز	ضدتشنج، درمان التهاب روده
Papaveraceae			
164	<i>Fumaria vaillantii</i> Loisel.	شاهتره	خلط آور، مدر، آرام بخش، نرم کننده سینه
165	<i>Glaucium corniculatum</i> (L.) Rudolph.	شقایق شاخدار	آرام بخش، خلط آور، مسکن، درمان سرفه
166	<i>Papaver argemone</i> L.	خشخاش کمرنگ	ملین، رفع التهاب پوستی
167	<i>Papaver dubium</i> L.	شقایق	ملین، رفع التهاب پوستی، آرام بخش
168	<i>Papaver rhoeas</i> L.	تره شیرینه	آرام بخش، رفع التهاب پوستی، خلط آور
Plantaginaceae			
169	<i>Plantago lanceolata</i> L.	بارهنگ سرنیزه ای	قابض، رفع سرفه و خارش گلو، تصفیه خون، درمان سنگ کلیه
170	<i>Plantago major</i> L.	بارهنگ کبیر	قابض، رفع سرفه و خارش گلو، تصفیه خون، درمان سنگ کلیه
Plumbaginaceae			
171	<i>Acantholimon aspadanum</i> Bge.	کلاه میرحسن	ضدانگل، التیام زخم
172	<i>Acantholimon olivieri</i> (Jaub. & Spach) Boiss.	کلاه میرحسن	ضدانگل، التیام زخم
Gramineae = Poaceae			

173	<i>Avena clauda</i> Dur.	یولاف	گنم گیا	رفع خستگی، آلرژی‌زا
174	<i>Avena fatua</i> L.	یولاف	گنم گیا	رفع خستگی، آلرژی‌زا
175	<i>Avena wiestii</i> Steud.	یولاف	گنم گیا	رفع خستگی، آلرژی‌زا
Polygonaceae				
176	<i>Cynodon dactylon</i> (L) Pers	مرغ	مرخ	تب بر
177	<i>Hordeum bulbosum</i> L.	جوپینازدار	کل داسه	کاهش زردی نوزادان
178	<i>Lolium persicum</i> Boiss. et Hohen. ex Boiss.	چچم	گنم‌پیکه	ایجاد مسمومیت و آلرژی
179	<i>Stipa pennata</i> L.	استپی دایمی		تقویت حافظه،
Polygonaceae				
180	<i>Polygonum aviculare</i> L.	علف هفت بند		درمان اسهال، التیام بواسیر، دفع سنگ کلیه و مثانه، درمان عفونت
181	<i>Polygonum persicaria</i> L.	هفت بند ایرانی		درمان اسهال معمولی، بند آوردن خون، درمان روماتیسم
182	<i>Rumex crispus</i> L.	ترشک	ترشک	درمان کم خونی، اسهال، قایض، اشتها آور
Portulacaceae				
183	<i>Portulaca oleraca</i> L.	خرمه	دنو تیژکر	دفع سنگ کلیه، انعقاد خون، رفع اختلالات گوارشی، کاهش
Ranunculaceae				
184	<i>Adonis aestivalis</i> L.	چشم خروس		درمان بیماری‌های قلبی، مدر، آرامبخش، شدید مسمومیت-زا
185	<i>Ranunculus falcatus</i> L.	گل آفتاب رو		گیاه سمی
186	<i>Consolida oliveriana</i> (DC.) Schrod.	زبان در قفای شرقی	اشکم درده	دفع شیش
187	<i>Ranunculus edulis</i> Boiss. & Hohen.	آلاله دایمی	پفی داغ	درمان ناراحتی‌های دستگاه گوارش، بواسیر
188	<i>Nigella arvensis</i> L.	سیاهدانه		ضد نفخ، دفع سنگ کلیه، افزایش شیر، مسکن سرفه
189	<i>Ranunculus arvensis</i> L.	آلاله صحرایی	تلیژه	تب بر، درمان نفرس، درمان آسم
190	<i>Ranunculus repens</i> L.	آلاله خرنده	پفی داغ	باعث تاول پوست
Rhamnaceae				
191	<i>Rhamnus pallasii</i> Fisch. & C. A. Mey	سیاه تنگرس	ارجنک	دفع انگل، مسهل
Rosaceae				
192	<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	غافث		قایض، مدر، ضد انگل
193	<i>Amygdalus arabica</i> Olivier	بادام بی برگ	بایم، وام	درمان سنگ کلیه، عفونت مثانه، رفع بوی بد پا
194	<i>Amygdalus haussknechtii</i> (C.K. Schneider) Bornm.	بادام	اژن، ارجن	دفع انگل، ضد نفخ، رفع خارش پوست
195	<i>Amygdalus lycioides</i> Spach	بادام خار آلود	تیز، ارجن	آرام بخش، مسکن خارش پوست در بیماری سرخک، مخملمک
196	<i>Cerasus brachypetala</i> Boiss.	آلبالو وحشی	هلونه	مسهل، آرام بخش، هضم غذا، درمان ناراحتی معده
197	<i>Cerasus microcarpa</i> (C.A. Mey.) Boiss.	آلبالوی دانه ریز،	بلالک	مقوی قلب، دفع سنگ کلیه، مسکن و آرام بخش
198	<i>Crataegus pontica</i> C. Koch.	زالزالک	گیرچ	آرام بخش، تب بر، رقیق کننده خون
199	<i>Pyrus syriaca</i> Boiss.	گلایبی وحشی	مرو	مسکن سردرد، مقوی
200	<i>Rosa canina</i> L.	نسترن وحشی	میش درک	درمان اسکوربوت، رفع بوی بد بدن، آرام بخش، درمان اسهال
201	<i>Rubus sanctus</i> Schreber.	تمشک وحشی	تی درک	رقیق کننده خون، پاک کننده معده، کاهش فشار خون
202	<i>Sanguisorba minor</i> Scop.	توت روباهی		اشتها آور، مدر، بند آورنده خون، دفع سنگ کلیه
Rubiaceae				
203	<i>Galium aparine</i> L.	بی تی راخ	دیسنگ	دفع سنگ کلیه، رفع بیوست، افزایش ترشح شیر
204	<i>Galium verum</i> L.	شیر پنیر	دیسنگ	دفع سنگ کلیه، رفع بیوست، افزایش شیر، رفع خارش پوست
Rutaceae				
205	<i>Haplophyllum tuberculatum</i> (Forssk).Adr.Juss.	سدایی جنوبی		شکسته بندی استخوان
Salicaceae				
206	<i>Salix alba</i> L.	بید	وه	تب بر، مسکن، رفع چرک گوش، ضد التهاب، ضد روماتیسم
Scrophulariaceae				
207	<i>Scrophularia syriaca</i> Benth.	گل میمونی		ضدمیکروب، التیام زخم و سوختگی
208	<i>Verbascum sinuatum</i> L.	گل ماهور		خلط آور، التیام زخم‌های پوستی

209	<i>Veronica orientalis</i> Mill.	سیزاب شرقی		مسکن، خلط‌آور، التیام زخم‌ها
Solanaceae				
210	<i>Hyoscyamus reticulatus</i> L.	بنگ دانه	بی لبله	مسکن دندان درد و کلیه درد
211	<i>Solanum nigrum</i> L.	تاجریزی سیاه	روآرزک	مخدر، مسکن، درمان بیماریهای پوستی، درمان بواسیر، مسهل
Tamaricaceae				
212	<i>Tamarix ramosissimum</i> Ledeb.	گز	گز	نرم‌کننده سینه، اشتها آور، درمان زخم‌های پوستی
Thymelaeaceae				
213	<i>Daphne mucronata</i> Royle.	دافنه	تویلك	مسهل، رفع بیماری پوستی، تهیه سرمه
Ulmaceae				
214	<i>Ulmus glabra</i> Hudson.	اوجا	وزم	مدر، درمان نازایی، شکستگی
Valerianaceae				
215	<i>Valerianella dactylophylla</i> Boiss. & Hohen.	شیرینک پنجه‌ای		آرام بخش، درمان مشکلات روده‌ای، فشارهای عصبی، درمان بی خوابی
Violaceae				
216	<i>Viola modesta</i> Fenzl.	بنفشه فروتن	گل بنوشه	درمان یبوست و سرماخوردگی، تب بر
Zygophyllaceae				
217	<i>Peganum harmala</i> L.	اسفند	دوی‌دی	ضد عفونی کردن محیط، دفع کرم‌های روده، درمان روماتیسم
218	<i>Tribulus terrestris</i> L.	خارخسک	پیکل	دفع سنگ کلیه، رفع یبوست و بواسیر، افزایش میل جنسی مردان

References

- Adhamian esfehni, M., Rouhi, L. and Azizi, S. 2016. The Effect of Alcoholic Extract of *Smyrniun cordifolium* Boiss Root on Prevention of Ethylene Glycol-Induced Kidney Calculi in Rats. Journal of Ilam University of Medical Sciences, 24(2):130-138. (In Persian)
- Akbariniya, A. 2001. Collection and Identification of Medicinal plants of Qazvin Province. The journal of Qazvin University of Medical Sciences, 18(2): 31-35. (In Persian)
- Azimi, M., Naghdi Badi, H., Kalate Jari, S., Abdossi, V. and Mehrafarin, A. 2014. Comparison of Essential Oils Composition in Iranian Populations of *Thymus kotschyanus* Boiss. & Hohen. Journal of Medicinal plants, 4(52):136-146.
- Ayatollahi S.A. and Mortazavi, S.A.R. 2004. Phytochemical study of *Euphorbia microsciada*. Feyz, 8(1):51-56.
- Christenhusz, M. and Byng, J.W. 2016. The number of known plant species in the world and its annual increase. Phytotaxa, 261(3):201-217.
- Choobkar, N. 2015. Effect of using *Falcaria vulgaris* on skin wound healing and immune response of common carp (*Cyprinus carpio*). Scientific Information Database, 9(1)33:1-9. (In Persian)
- Christenhusz, M.J.M. and Byng, J.W. 2016. The number of known plants species in the world and its annual increase. Phytotaxa, 261 (3): 201–217.
- Cunningham, A.B. 2001. Applied Ethnobotany, People, Wild Plant Use and Conservation. Earthscan Publications. UK.
- Davis, P.H. (1966-1984). Flora of Turkey. Edinburgh University Press, Edinburgh. Vol. 5: 10.
- Dolatkhahi, M. and Nabipour, I. 2013. Systematically study of medicinal plants in Bushehr province, Southern Iran. Journal of herbal drugs, 3(4): 209-222. (In Persian)
- Dolatkhahi, M., Ghorbani, M., Mehrafarin, A. and Amininejad, G. 2014. Ethnobotanical Study of Medicinal Plants in Kazeroon: identification, distribution

- and traditional uses. Journal of medicinal plants. 11(2): 163-178 (In Persian).
12. Ebrahimpour, F. and Eidzadeh, Kh. 2011. Medicinal plants. Payame Noor Publication (for Agriculture students).
 13. Eslami Farouji, A. and Khodayari, H. 2016. Ethnomedicinal plants of Farouj district, North Khorasan province, Iran. Journal of Herbal Drugs. 7(1): 31-36.
 14. Fallah Huseini, H., Alavian, S., Toliat, T., Jamshidi, A., Heshmat, R., Naghdi Badi, H. *et al.* 2005. The efficacy of herbal medicine Khar Maryam (*Silybum marianum* (L.) Gaertn.) on liver cirrhosis in chronic hepatitis B patients. Journal of medicinal plants, 1(1):1-6.
 15. Farzana, A.N., Ismat, A. S., and Shamim, S. 2014. Antifungal Activity of Selected Medicinal Plant Extract on *Fusarium oxysporum* Schlechtthe Causal Agent of Fusarium Wilt Disease in Tomato. American Journal of Plant Sciences, 5: 2665-2671.
 16. Ghahreman, A. 1980-1999. Flora of Iran in natural colors. Tehran, Iran. 1240p.
 17. Ghanbari, M., Zahedi Khorasani, M., Vakili, A., Taherian, A.A. and Sameni, H.R. 2012. Acute and chronic effects of aqueous *Ferula persica* extract on blood pressure of normotensive rats. Koomesh, 14(1):104-108. (In Persian)
 18. Ghasemi Pirbalouti, A. 2009. Medicinal plants used in Chaharmahal and Bakhtyari districts, Iran. Herba Polonica, 55:69-75.
 19. Ghasemi Pirbalouti, A., Momeni, M. and Bahmani, M. 2013. Ethnobotanical study of medicinal plants used by Kurd tribe in Dehloran and Abdanan districts, Ilam province, Iran. African Journal of Traditional, Complementary and Alternative Medicines, 10:368-385.
 20. Ketabchi, S., Moatari, A., Shadram, M. and Rostami, Y. 2011. Society of applied sciences the anti influenza virus activity. Asian Journal of Experimental Science, 2(4): 558-561.
 21. Hayat, M.Q., Khan, M. A., Ahmad, M., Shaheen, N., Yasmin, Gh. and Akhter, S. 2008. Ethnotaxonomical approach in the identification of useful medicinal flora of Tehsil Pindigheb (District attock) Pakistan. Ethnobotany Research and Application, 6: 35-62.
 22. Ibrar, M., Hussain, F. and Sultan, A. 2007. Ethnobotanical studies on plant resources of ranyal hills, district Shangla, Pakistan. Pakistan Journal of Botany, 39(2): 329-337.
 23. Hooshidari, F. 2009. Medicinal plants of Kordestan Province. Iranian Journal of Medicinal and Aromatic Plants. 25(1): 90-103. (In Persian)
 24. Iranmanesh, M., Najafi, Sh., and Yusuf, M. 2010. Studies on Ethnobotany of important medicinal plants in Sistan region. Herbal medicines, 2:61-68. (In Persian)
 25. Kalvandi, R. 2007. Identification of Medicinal plants of Hamedan Province. Iranian Journal of Medicinal and Aromatic Plants, 23(3): 350-374. (In Persian)
 26. Kamkar, A., Shariatifar, N., Jamshidi, A., Jebelli Javan, A., Sadeghi, T. and Zeagham Monfared, M. 2012. In vitro Evaluation of Antioxidant Activity of Iranian *Mentha longifolia* Essential Oil and Extracts. Journal of Medicinal Plants, 1(41): 185-194. (In Persian)
 27. Kayser, O. 2018. Ethnobotany and Medicinal Plant Biotechnology: From Tradition to Modern Aspects of Drug Development. *Planta Medica*, 84(12): 834-838. (In Persian)
 28. Kermanshah, H., Hashemi Kamangar, S., Arami, S., Mirsalehian, M., Kamalinejad, M., Karimi, M. and JabaAmoli, F. 2009. In vitro evaluation of antibacterial activity of hydroalcoholic extract of *Salvia officinalis* and *Pimpinella anisum* against cariogenic bacteria. Journal of dental medicine, 22(2):149-154. (In Persian)
 29. Khan, S. M., Page, S., Ahmad, H., Shaheen, H., Ullah, Z., Ahmad, M., Harper, D. M. 2013. Medicinal flora and ethnoecological knowledge in the Naran Valley, Western Himalaya. Pakistan Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine, 9(4): 1-13.
 30. Khan Ahmadi, M. and Shahrezaei, F. 2007. Study on Chemical Constituents of the Essential Oil of *Falcaria vulgaris* Bernh. Journal of Medicinal plants, 3(23): 52-57. (In Persian)

31. Khodayari, H., Amani, Sh. Amiri, H. 2014. Ethnobotanical study of medicinal plants in the Northeastern of Khuzestan province. *Eco – phytochemical Journal of Medicinal Plants*, 8(4): 12-26. (In Persian)
32. Koliopoulos, G., Pitarokili, D., Kioulos, E., Michaelakis, A. and Tzakou, O. 2010. Chemical composition and larvicidal evaluation of *Mentha*, *Salvia*, and *Melissa* essential oils against the West Nile virus mosquito *Culex pipiens*. *Parasitology Research*, 107: 327-335.
33. Mosaddegh, M., Naghibi, F., Moazzeni, H. and Pirani, A. 2012. Ethnobotanical survey of herbal remedies traditionally used in Kohghiluyeh va Boyer Ahmad province of Iran. *Journal of Ethnopharmacology*, 141:80-95. (In Persian)
34. Mozaffarian V. 2003. Trees and shrubs of Iran. Farhang Moaser Press, Tehran. (In Persian)
35. Mozaffarian, V. 1998. Flora of Khuzestan. Farhang Moaser publication, Tehran. (In Persian)
36. Mozaffarian, V. 2007. A dictionary of Iranian plant names. Farhang Moaser Publishers. Tehran. (In Persian)
37. Naghdi Badi, H. and Makkizadeh, M. 2003. Review of common thyme. *Journal of Medicinal Plants*, 3(7): 1-12. (In Persian)
38. Nemati Paykani M. and Jalilian N. 2012. Medicinal plants of Kermanshah province. *Taxonomy and Biosystematics Journal*, 4 (11): 79-87. (In Persian)
39. Nezami, M., Nasirzadeh, M.R., Rahnema, M. 2016. Effect of alcoholic extract of *Euphorbia cyparissias* on serum lipid profile in streptozotocin induced diabetic male rats. *Veterinary Clinical Pathology*, 9(36): 297-359. (In Persian)
40. Niknejad, Y., Rezaee, M. B., and Zakerimehr M. R. 2014. Florestic investigation, life form, and distribution of medicinal plants species in Rineh area Amol. *Eco-phytochemical Journal of Medicinal Plants*, 1(4): 32-43. (In Persian)
41. Osia, N., Musavi Khalili, A., Mazandarani, M., Bayat, H. and Borhani, G. 2013. Aut ecology, ethnopharmacology, antioxidant activity of *Achillea millefolium* L. sub sp. *millefolium* and floristic spectrum of medicine plants in Charbagh mountain in south east of Golestan province. *Eco-phytochemical Journal of Medical Plants*, 1(7): 68-84. (In Persian)
42. Pahlevani, P., Mosavi, S., Rastgoo Haghi, A., Lahotian, H., Esna Ashari, F. and Alizadeh, Z. 2016. Study of the Effects of *Stachys Lvandulifolia* Alcoholic Extract on Histomorphometry of Endometrium in Polycystic Ovarian Syndrome Rat Model. *Scientific Journal of Hamadan University Medical Science*, 23(1):40-48. (In Persian)
43. Qeini, M., Roghani, M. and Alagha, A. 2010. The Effect of *Nasturtium officinale* Feeding on Serum Glucose and Lipid Levels and Reorganization of Beta Cells in Diabetic Rats. *Razi Journal of Medical Sciences*, 17(73):53-61.
44. Rechinger, K.H. 1963-2013. *Flora Iranica*. nos: 1-178. Akademische Drucku. Varlasanstalt, Graz. Austria, Vol. 1-174.40.
45. Sajjadi, A., Batooli, H. and Ghanbari, A. 2011. Collect and review a selection of plants in Kashan city. *Journal of Traditional Medicine in Islam and Iran*. 2(1): 36-29 (In Persian).
46. Sereshti, M., Yousofi Darani, H., Zebardast, N., Rafean, M., Manochehre, Naeini, K. and Yousofi, H. 2012. Effect of Ethanolic and Watery Extract of Aerial Parts of *Stachys Lavandulifolia* on *Trichomonas vaginalis*, in vitro. *Journal of Medicinal Plants*, 41: 159-165. (In Persian)
47. Sharifi, A., Gorjipour, R., Gorjipour, A., Sardisiri, M., Mohammadi, R., Jabarnejad, A. 2012. Antifungal Effect of *Quercus Infectoria* Gall (Oak) on *Saprolegnia Fungi*. *Armaghane danesh*, 17 (1):78-84.
48. Tabad, M. and Jalilian, N. 2015. Ethnobotanical Study of Medicinal Plants in Zarivar Region (Marivan), Iran. *Journal of Medicinal Plants*, 2(54): 55-75.
49. Theplantlist. 2013. www.theplantlist.org
50. Vundac, V.B., Brantner A.H. and Plazibat, M. 2007. Content of phenolic constituents and antioxidant activity of

- some *Stachys taxa*. Food Chemistry, 104: 1277- 1281.
51. Zare Karizi, A.R. A., Omidi, M., Fallah Hoseini, H., Yazdani, D., Rezazadeh, S. and Irvani, N. 2011. A Review on Pharmacological Effects of *Ferula assa-foetida* L.: a Systematic Review. Journal of Medicinal Plants, 4 (40):17-25.
52. Zargari, A. 1996. Medicinal plants. Tehran University Publications. Tehran. 33: 513- 514. (In Persion)

Ethnobotany of Native Medicinal Plants in Zagheh and Biranshahr districts, Lorestan Province, Iran

Delfan, E.¹, Khodayari, H.^{2*}, Azizi, Kh.³

¹M.Sc. student., Department of Biology, Faculty of Sciences, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

²Assistant Professor, Department of Biology, Faculty of Sciences, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

³Associate Professor, Department of Agronomy and plant breeding, Faculty of Agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

Received: 2018-12-27 ; Accepted: 2020-1-14

Abstract

The purpose of this study was to collect, identify the distribution and medicinal plants uses in Zagheh and Biranshahr areas. Due to the necessity of identifying the medicinal species, we used questionnaires to collect information on the use of medicinal plants by native people in these areas. After transferring the samples to the herbarium of the University of Lorestan for each plant species, their medicinal and traditional uses were coordinated with other available reliable sources. Based on the results, 218 medicinal species were identified from 55 families out of which 35 species belonged to Asteraceae, 21 species to Fabaceae, 19 species to Lamiaceae, 15 species to Liliaceae, 11 species to Rosacea, 10 Species to Brassicaceae, 9 species to Apiacea, 7 species to Poaceae and others belonged to different families. Among the 218 introduced species, 110 species were widely used for most of the populations in the studied area. The highest consumption of medicinal plants in the field of ethnobotanical related to relieve digestive problems (36%), respiratory (16%), blood sugar and lipid lowering (10%), urinary tract diseases (8%), skin diseases (5%), oral and dental problems (5%), and ocular diseases (2%). Evaluation of the results were showed that there is a wide variety of medicinal plants in the Beyranshahr and Zagheh areas that their therapeutic applications are common in Iranian traditional medicine and research on these medicinal plants can be a way to explore new drugs in the field of treatment.

Keywords: Beiranshahr, Diseases, Ethnobotany, Medicinal plants, Zagheh

*Corresponding author; khodayari.h@lu.ac.ir